

Prezydent Rzeczypospolitej nadaje ordery i odznaczenia

(art. 138 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej).

Podstawowe akty prawne:

- ustawa z dnia 16 października 1992 r. o orderach i odznaczeniach (Dz. U. z 2015 r., poz. 475 i 1266),
- rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 10 listopada 1992 r. w sprawie opisu, materiału, wymiarów, wzorów rysunkowych oraz sposobu i okoliczności noszenia odznak orderów i odznaczeń (Dz. U. z 1992 r., poz. 452, ze zm.),
- rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie szczegółowego trybu postępowania w sprawach o nadanie orderów i odznaczeń oraz wzorów odpowiednich dokumentów (Dz. U. z 2004 r., poz. 2743, ze zm.).

Ordery i odznaczenia państwowe są najwyższym wyróżnieniem zasług cywilnych i wojskowych położonych w czasie pokoju lub wojny dla chwały i rozwoju Rzeczypospolitej Polskiej (art. 1 ust. 2 ustawy o orderach i odznaczeniach).

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej nadaje ordery i odznaczenia z własnej inicjatywy lub na wniosek:

- ordery - prezesa rady ministrów lub kapituł orderów,
- odznaczenia - prezesa rady ministrów, ministrów, kierowników urzędów centralnych lub wojewodów.

Organy uprawnione przedstawiają Prezydentowi wnioski o nadanie odznaczeń za zasługi w dziedzinach objętych zakresem ich działania. Wojewodowie występują o uhonorowanie osób związanym z obszarem województwa miejscem zamieszkania, pracy lub działalności - z własnej inicjatywy lub z inicjatywy jednostek organizacyjnych im podległych, organów samorządowych, organizacji społecznych i zawodowych.

Ordery i odznaczenia nadaje się obywatelom polskim. Mogą być nadawane również cudzoziemcom za zasługi położone dla Rzeczypospolitej Polskiej lub jej obywateli. Wniosek o nadanie orderu lub odznaczenia osobie nieposiadającej obywatelstwa polskiego lub zamieszkałej stale za granicą przedstawia Prezydentowi minister spraw zagranicznych.

Ordery i odznaczenia mogą być nadawane pośmiertnie, jednakże z wnioskiem o odznaczenie zasłużonych osób zmarłych można wystąpić wyjątkowo - w uznaniu szczególnych i godnych upamiętnienia zasług dla Rzeczypospolitej Polskiej - i niezwłocznie po śmierci osoby proponowanej do nadania odznaczenia.

Odznaki nadanych orderów i odznaczeń wręcza Prezydent RP bądź w jego imieniu:

- osoby uprawnione do występowania z wnioskami o nadanie orderów i odznaczeń oraz ich zastępcy,
- w siłach zbrojnych - dowódcy upoważnieni przez ministra obrony narodowej oraz ministra spraw wewnętrznych,
- za granicą - kierownicy polskich placówek dyplomatycznych i konsularnych.

Odznakę Medalu za Długoletnie Pożycie Małżeńskie mogą w imieniu Prezydenta RP wręczać także: marszałek województwa, starosta, prezydent miasta, burmistrz oraz wójt. Wyjątkowo Prezydent RP może upoważnić do wręczenia inną osobę.

Jednym z siedmiu cywilnych odznaczeń nadawanych przez Prezydenta RP jest Medal za Długoletnią Służbę. Odznaczenie to - ustanowione w 1938 r., a przywrócone w 2007 r. - jest nagrodą za wzorowe, wyjątkowo sumienne wykonywanie obowiązków wynikających z pracy zawodowej w służbie państwa. W zależności od długości ogólnego stażu pracy osoby proponowanej do odznaczenia Medal za Długoletnią Służbę dzieli się na trzy stopnie:

- I stopień - Medal Złoty za Długoletnią Służbę (nadawany po upływie minimum 30 lat pracy zawodowej),
- II stopień - Medal Srebrny za Długoletnią Służbę (nadawany po upływie minimum 20 lat pracy zawodowej),
- III stopień - Medal Brązowy za Długoletnią Służbę (nadawany po upływie minimum 10 lat pracy zawodowej).

Z inicjatywą uhonorowania pracownika Medalem za Długoletnią Służbę występuje do wojewody aktualny pracodawca kandydata do wyróżnienia - nie wcześniej niż po upływie 10 lat od ostatniego nadania. W przypadku osoby, która w danym roku nabywa prawo do emerytury, wniosek o nadanie Medalu za Długoletnią Służbę przedstawia się najpóźniej w dniu rozwiązania stosunku pracy z tą osobą.

Dla zasłużonego działacza społecznego wystąpić można o nadanie Krzyża Zasługi. Wyróżnienie to ustanowione zostało w 1923 r. i nadawane jest osobom, które położyły zasługi dla państwa lub obywateli spełniając czyny przekraczające zakres ich zwykłych obowiązków, a przynoszące znaczną korzyść państwu lub obywatelom. Może być także przyznawane za: ofiarną działalność publiczną, ofiarne niesienie pomocy oraz działalność charytatywną. Przed laty Krzyż Zasługi nadawano również za wzorowe, wyjątkowo sumienne wykonywanie pracy zawodowej - obecnie dokonania profesjonalne nagradzane są Medalem za Długoletnią Służbę. Krzyż Zasługi dzieli się na trzy stopnie:

- I stopień Złoty Krzyż Zasługi,
- II stopień Srebrny Krzyż Zasługi,
- III stopień Brązowy Krzyż Zasługi.

Przed nadaniem Krzyża Zasługi wyższego stopnia powinny upłynąć co najmniej 3 lata.

Ustanowiony w 1921 r. Order Odrodzenia Polski stanowi - za Orderem Orła Białego - najwyższe cywilne wyróżnienie w naszym kraju. Nadawany jest za wybitne zasługi położone w służbie państwu i społeczeństwu, a zwłaszcza za wybitne osiągnięcia w działalności publicznej podejmowanej z pożytkiem dla kraju, za szczególne zasługi dla umacniania suwerenności i obronności kraju, dla rozwoju gospodarki narodowej, służby publicznej, za wybitną twórczość naukową, literacką i artystyczną, za wybitne zasługi dla rozwoju współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z innymi państwami i narodami. Order ten dzieli się na pięć klas:

- klasa I Krzyż Wielki Orderu Odrodzenia Polski,
- klasa II Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski,

- klasa III Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski,
- klasa IV Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski,
- klasa V Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski.

Szczegółowy opis orderów i odznaczeń państwowych znajduje się na oficjalnej stronie internetowej Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (*Prezydent > kompetencje > ordery i odznaczenia*). Informacje dotyczące odznaczeń resortowych publikowane są na stronach odpowiednich ministerstw.

Na dokumentację o nadanie odznaczenia państwowego przedstawianą wojewodzie składają się trzy elementy: 1) pismo przewodnie, 2) wniosek o nadanie Medalu za Długoletnią Służbę, a w przypadku pozostałych wyróżnień wnioski o nadanie orderu-odznaczenia oraz 3) wypełniony druk zapytania o udzielenie informacji o osobie do Krajowego Rejestru Karnego.

List przewodni należy zaadresować do wojewody pomorskiego (Pomorski Urząd Wojewódzki w Gdańsku, ul. Okopowa 21/27, 80-810 Gdańsk).

Wnioski o nadanie orderów lub odznaczeń państwowych składa się na odpowiednich formularzach, które pobrać można ze strony: www.prezydent.pl/prezydent/kompetencje/ordery-i-odznaczenia/akty-prawne-i-formularze-wnioskow/.

Wniosek ma określone ramy graficzne, należy wypełnić go w jednym egzemplarzu i wydrukować dwustronnie (na jednej kartce formatu A4). Powinien zawierać szczegółową informację o zasługach i osiągnięciach osoby, której dotyczy, a w szczególności niezbędne jest wykazanie zasług po otrzymaniu ostatniego orderu lub odznaczenia (dokonania kandydata należy wyraźnie umiejscowić w czasie). Uzasadnienie wniosku (w rubryce 18. formularza) powinno w sposób pełny prezentować wybitne dokonania kandydata, adekwatne do klasy bądź stopnia proponowanego wyróżnienia. Przedstawiając wniosek o uhonorowanie osoby zaangażowanej w działalność społeczną bądź charytatywną w uzasadnieniu opisać należy konkretne czyny, zasługi kandydata na płaszczyźnie pozaprofesjonalnej. Natomiast we wniosku o nadanie Medalu za Długoletnią Służbę istotna jest wzorowa aktywność zawodowa, która w ocenie przełożonych szczególnie wyróżniła pracownika i pretenduje go do tak wysokiego zaszczytu. Podkreślić należy, że odznaczenie państwowe w żaden sposób nie jest nagrodą obligatoryjną, nie jest tożsame z jubileuszem zawodowym pracownika, choć stopień Medalu za Długoletnią Służbę bezpośrednio wynika z długości stażu pracy kandydata (stażu pracy w rozumieniu przepisów emerytalnych). Zgłoszenie inicjatywy nadania orderu lub odznaczenia nie zobowiązuje organu uprawnionego do przedstawienia Prezydentowi wniosku w tej sprawie.

W uzasadnieniu wniosku o nadanie Medalu za Długoletnią Służbę należy koniecznie podać dokładnie ogólny staż pracy kandydata (i adekwatnie do tego stażu na pierwszej stronie formularza określić stopień odznaczenia) oraz przedstawić:

- szczególne osiągnięcia i sukcesy pracownika (w tym informację o przyznanych nagrodach i wyróżnieniach),
- przykłady podwyższania kwalifikacji,
- zakres wykonywanych zadań
- oraz sformułowaną przez bezpośredniego przełożonego indywidualną opinię na temat sposobu ich realizacji przez kandydata do odznaczenia.

Prezentowanie biografii, opisywanie przebiegu kariery zawodowej, wymienianie szeregu stanowisk i funkcji bez przedstawienia konkretnych, szczególnych osiągnięć z tym związanych, nie stanowi wystarczającego uzasadnienia wniosku. Ogólne sformułowania bądź identyczne opinie powtarzane na temat kilku kandydatów nie dają możliwości stwierdzenia, czy osoby wskazane do odznaczenia faktycznie na ten zaszczyt zasługują. W sytuacji, gdy zabraknie miejsca na formularzu, do wniosku dołączyć należy jednostronicowy załącznik, w którym kontynuowana jest treść uzasadnienia. Pod uzasadnieniem (w rubryce: data, pieczęć, podpis) powinna podpisać się osoba kierująca jednostką sporządzającą wniosek. Należy także pamiętać o podaniu nazwy jednostki sporządzającej wniosek (na pierwszej stronie dokumentu, w lewym górnym rogu formularza) oraz - w ostatniej rubryce na drugiej stronie druku - imienia, nazwiska i numeru telefonu osoby, która wypełniła formularz. Podobnie opieczętowany i podpisany powinien być załącznik do wniosku.

Wnioskodawca przedstawia we wniosku o nadanie odznaczenia informację o karalności kandydata. Ponadto należy wypełnić formularz zapytania o udzielenie informacji o osobie do Krajowego Rejestru Karnego w celu uzyskania potwierdzenia, że wnioskowana osoba jest niekarana. Proszę nie wysyłać formularza do Sądu. Należy zostawić puste miejsce na wpisanie podmiotu wnioskującego (w lewym górnym rogu druku) oraz miejsce na podpis osoby uprawnionej. Pomorski Urząd Wojewódzki sam skieruje zapytanie do KRK. W pozycji 11. formularza zapytania należy podać podstawę prawną postępowania, czyli *art. 31a ustawy z dnia 16 października 1992 r. o orderach i odznaczeniach (Dz. U. z 2015 r. poz. 475 i 1266) oraz § 3 pkt. 2 rozporządzenia Prezydenta RP z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie szczegółowego trybu postępowania w sprawach o nadanie orderów i odznaczeń oraz wzorów odpowiednich dokumentów (Dz. U. 2004 Nr 277 poz. 2743, ze zm.)*, natomiast w pozycji 13. zapytania wskazać na *postępowanie określone w punkcie 11.*

Organy uprawnione do występowania o nadanie orderów i odznaczeń przedstawiają Prezydentowi RP wnioski nie później niż na dwa miesiące przed przewidywanym terminem wręczenia odznaki. Należy to uwzględnić przy zgłaszaniu inicjatywy wojewodzie i złożyć dokumenty z odpowiednim wyprzedzeniem. Postępowanie w sprawach odznaczeń jest długotrwałe - od złożenia wniosku do nadania odznaczenia upływa kilka miesięcy.

W biurze wojewody pomorskiego sprawy dotyczące orderów i odznaczeń państwowych prowadzi Rachela Wysocka, tel.: 58 30 77 263, e-mail: rachela.wysocka@gdansk.uw.gov.pl.

Wzory formularzy właściwych w postępowaniu o nadanie orderów i odznaczeń państwowych pobrać można ze strony Biuletynu Informacji Publicznej Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku (*sprawy > wykaz spraw > biuro wojewody*).